

ענג שבת

חג הפסח - פרשת שמני

בס"ד

ערב שבת קודש
עלון
דו שבועי

י"ד בניסן ה'תשע"ה (03.04.2015)
יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים
עלון מס' 13 (1137)
(שנה עשרים ותשע)

מועדי חג הפסח

ער"ח מוצ"ח	יום ו'	אופק ת"א
19.37	18.24	י-ם
19.40	18.39	ת"א
19.39	18.31	חיפה
19.39	18.41	ב"ש
19.06	18.34	אילת

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת פסח - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.45 - 4.53
זמן הנחת תפילין	5.29 - 5.37
הנץ החמה (מישור)	6.19 - 6.27
הנץ החמה (הנראה)	6.23 - 6.30
ס"ק ש"מג"א	8.43 - 8.49
צאת היום	12.42 - 12.44
מנחה גדולה	13.15 - 13.16
שקיעת החמה	19.06 - 19.02
צאת הכוכבים ב'	19.56 - 19.52

דף יומי: כתובות סא - סז

מועדי חג שבועי פסח ושבת שמני

ער"ח ער"ש מוצ"ש	יום ו'	אופק ת"א
19.43	18.29	י-ם
19.45	18.44	ת"א
19.45	18.36	חיפה
19.44	18.46	ב"ש
19.42	18.39	אילת

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת שמני - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.35 - 4.43
זמן הנחת תפילין	5.21 - 5.28
הנץ החמה (מישור)	6.11 - 6.18
הנץ החמה (הנראה)	6.15 - 6.22
ס"ק ש"מג"א	8.38 - 8.43
צאת היום	12.40 - 12.42
מנחה גדולה	13.13 - 13.15
שקיעת החמה	19.12 - 19.07
צאת הכוכבים ב'	20.02 - 19.57

דף יומי: כתובות סח - עד

לזמנים נוספים בכל הארץ שלח את המילה "זמן" ובקשתך למספר 1315.
 וגם באתר מודעת בקטגוריית עלוני שבת
 ב"מדעי יהודי" www.moreshet.co.il
 יו"ר העמותה והעורך עו"ד שמואל כהן
 כתובת: רח' בלדן 3, ת"א
 טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054
 דוא"ל: smuladv@netvision.net.il
 דפוס: אקסטרה פרינט 1700-50-54-50
 עיצוב: חנואל שפיצברג 054-6695400

לקוראי "ענג שבת" ולכל בית ישראל ברכת חג פסח ופסח כשר!

כל דצריך ייתי ויפסח

הרבה מאד עוסקים בליל הסדר בנושא של לארץ ולהתארת. אין כמעט בית שאין בו אורחים, וכמעט אין אדם שלא מבקש מסגרת חברתית משפחתית זו או אחרת לקיים בה את ליל הסדר, סדר הפסח.
 על מידת הכנסת האורחים דרשו חז"ל במסכת סנהדרין: "גדולה לגימה - הכנסת אורחים - שמקרבת רחוקים ומרחיקה קרובים" וכו'. הכיצד?
 "מקרבת רחוקים" אנו למדים מיתרו ומשה. משה היה פליט ממצרים, יתרו היה כהן מדין, וכאשר בנותיו שבות מוקדם מן המרעה והוא שואל אותן "מדוע זה מיהרתן בוא היום", והן אומרות "איש מצרי הצילנו מיד הרועים וגם דלה דלה לנו וישק את הצאן", אומר יתרו: "ואיך? למה זה עזבתן את האיש? קראו לו ויאכל לחם" (שמות ב. כ). התוצאה ידועה: מן הלחם הזה נולד השידוך בין משה וציפורה, ונולדו שני בנים גרשום ואליעזר, ובכך נוסף יתרו אחר כך כגר צדק להסתפח לעם ישראל בזכות הכנסת אורחים.
 ולהיפך: "מרחקת קרובים" - היו לנו בני דוד בשם עמון ומואב, שניהם היו הבנים של לוט אחיינו של אברהם אבינו, היינו צריכים לחיות אתם בקרבת משפחה, אבל מה קרה? - "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'", גם דור עשירי לא יבוא להם בקהל ה' עד עולם", אומרת התורה בספר דברים, מדוע? - "על דבר אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים" (דברים כג ד-ה), מנעו ממכם לחם ומים, ולא הכניסו אתכם בהיותכם אורחים בדרככם לארץ ישראל, לא יבואו בקהל ה'! הנה, העדר הכנסת אורחים מרחיק קרובים.

ומעשה ברב שהכרתי בתל אביב, זכר צדיק לברכה, אשר היה בנעוריו בישיבה ליטאית ששכנה מאחורי ואדי שהפריד בינה לבין אחת מעיירות ליטא. באותה עיירה היתה משפחה שהקפידו מאוד על הכנסת אורחים, בעיקר בשבתות. בעלת הבית לא אפשרה לערוך את סעודות השבת, מבלי שבעל הבית יביא עמו אורח הביתה. אסור לילדים להתחנך באוירה של אנוכיות, והם חייבים לדעת שאין מקבלים את פני השבת אם לא מקבלים גם פני אורח בשר ודם. באחת השבתות היה ליל גשם זלעפות, קור גדול בחוץ, ולעיירה לא הגיע אף לא אורח אחד, ולא נמצא מי שילווה את בעל הבית אל ביתו מבית הכנסת. האשה לא הניחה לבעלה לערוך את הקידוש, ושלחה אותו בגשם לעבור את הוואדי שהיה עמוק ומלא במים, כדי להביא את אחד מבחורי הישיבה לסעודה. עד שהוא הגיע לשיבה, הבחורים שם סיימו כבר את ארוחתם הדלה, והוא עמד ובכה כאשר נוכח לדעת שאף אחד מן הבחורים לא מוכן ללכת בגשם כזה הלוך וחזור לסעודה. לבסוף, נכרמו רחמיו של בחור אחד שראה יהודי מבוגר עומד ובוכה וכולו גם נוטף מים, והסכים להתלוות אליו. טוב ליבו של הבחור נגע לליבם של המארחים, ואותו הבחור הצטרף למשפחתם כחתן! הכרתי את הזוג הזה, הרב ורעייתו, ושניהם היו גומלי חסדים בצורה מיוחדת, כי שניהם ראו זאת בבית.
 תוצאה של הכנסת אורחים - בית שקם בישראל, הם זכו לעלות מליטא לארץ ולהקים פה את ביתם. זוהי דוגמה ל"כל דכפין ייתי ויכול, כל דצריך ייתי ויפסח". אני מאחל לכל קוראי העלון "ענג שבת" היוצא ע"י מכובדי הדגול רבי שמואל כהן ה"ץ ולכל בית ישראל, שיוזכו לחוג את הפסח בדיצה ובצהלה בני חורין מכל טרדה ודאגה. לשנה הבאה בירושלים הבנויה. פסח כשר ושמוח.

הרב **ישראל מאיר לאו**, הרב הראשי תל-אביב-יפו.
אלטר טוביה בן אייזיק הרש ביסטריצ'ר ז"ל, נפטר ב-כ"ה בניסן תשס"ג. יהי זכרו ברוך!
 העלון מוקדש לזכר ולע"נ

במנחה לא אומרים 'צדקתך'.
פרקי אבות: פרק א'
חמץ בשבת פרשת שמני: חל איסור מדינא לאכול בשבת זה חמץ, כי הוא אינו שלו כל זמן שלא חזרו וקנו מצד העכו"ם שקנה את החמץ לפני החג. החמץ עובר לבעליו הקודם היהודי רק במוצאי שבת פרשת שמני.
אחרי החג: בימי ספירת העומר לא מסתפרין. דיני האבל נמשכים 33 יום, לכן המתחיל ממוצאי יום הראשון של חג הפסח, 33 יום שלו מסתיימים ב"ג בעומר, לכן מכאן ולהבא מותר בתספורת ואינו נוהג בהם המשך ימי אבל של הספירה. אלה שמתחילים אחרי חג הפסח, עליהם לספור 33 יום ויסיימו לאחר ל"ג בעומר. אין נושאין נשים בימי ספירת העומר, עד ראש חודש סיון.

דיני השבוע ומנהגיו (המשך)
אסרו חג, שבת פרשת שמני
 בחז"ל זה יום טוב אחרון של פסח.
קבלת שבת: לא אומרים "לכו נרננה". מתחילים ממזמור לדוד. ואומרים חלק מ"לכה דודי", מזמור שיר ליום השבת, מדלגים על "במה מדליקין או כגוונא ומתחילים "ברכו" ותפילת ערבית.
שחרית: תפילת שבת רגילה.
ההפטרה: "ויסף עוד דוד" (שמואל ב' ו, א).
 לא אומרים אב הרחמים ולא מזכירים נשמות.

דתי פיג' לעסקים:
קידום עסקים באינטרנט בתקציב של כוס קפה
 לפרטים: 072-2400300

Jatipage
 דתי פיג' - פורטל העסקים המוביל לציבור הדתי
מה שמתאים לך בקליק
 עסקים, שירותים ובעלי מקצוע
 חבילות נופש, מלונות וצימרים
 חתונה, שבת חתן, אטרקציות ועוד.

יריד עולם היהדות
תצוגה לציבור הרחב לבתי כנסת וישיבות
 אולמי קונקורד, מצדה - כנרת 3, בני ברק
 (מאתורי מכון מור והמסעדה היהודית)
ט"ו-ט"ז אייר תשע"ה (4-5 מאי 2015)
 בשעות 16:00 - 23:00
 לצפייה בתמונות מהירדים הקודמים באתר:
דפי שופר 03-9678555

ריהוט לבתי כנסת • ויטראז'ים • פרוכות • תיקי ס"ת • לוחות דיגיטליים
 תשמישי קדושה • סת"ם • ספרים • טבע ובריאות • הלכה וטכנולוגיה

מכירת הצרכים בזיוזומה
 לגבאים הנרשמים מראש במייל sfr@bezeqint.net: פרסים ומתנות יקרי ערך בהגרלה
 מעיל לס"ת • רימונים ואצבע • ת.ז. לס"ת • כספת לגבאי • שעון זמנים • ס"ת גדול לילדים
 12 מפסקודש • סטנדרים שולחניים • כרסאות לשבת • חומשים • מחזוריים • ערכות הדף 4 המינים

פרסמת ב- דפי שופר - עשית!

מוניטין של 28 שנים לא הולך ברגל אלא "באצבעות"
 באוגול: דפי שופר

- מדריך מודפס - 40,000 עותקים.
- מדריך דיגיטלי באינטרנט.
- באנר חנים באתר העסקים בדפי שופר

חייג **03-9678555**
 או במייל sfr@bezeqint.net

עיצוב וייצור גופי תאורה
 דקורטיביים ומנקצינוליים לבית ולמשרד

תורת ה' תמיכה משיבת נפש
 טוב ליתרין חיים ושלום

מנורת ברמן
 אומני תאורה

מפעל ואולם תצוגה: רח' הכפר 2 רשפון
 תיאום כפישה עם מנצב תאורה 09-9586729
www.bergmanlamps.co.il

דיני השבוע ומנהגיו

יום שישי – ערב פסח

בתפילת שחרית לא אומרים "מזמור לתודה". ב"איזהו מקומן" לא אומרים "יהי רצון כאילו הקרבתי תודה".

תענית בכורים: נוהגים להקל מסימים מסכת או משתתפים בברית מילה וממילא נפטרים מהצום בסעודת המצוה.

סדר קרבן פסח: אחר תפילת המנחה בערב פסח נוהגים רבים לומר כעין 'ונשלמה פרים שפתינו' (הושע יד) את 'סדר קרבן פסח', שיש בו ליקוט פסוקים מתורה נביאים וכתובים על הקרבנות קרבן הפסח, וכן תאור סדר עבודת הפסח כפי שנעשה בבית המקדש.

ביעור מעשרות: השנה תשע"ה – השנה השביעית – שנת שמיטה, מצות ביעור המעשרות. זמן הביעור הוא בערב פסח, ולא יאוחר מערב שביעי של פסח. (ראו להלן – הרב ביגל).

זמנים: סוף זמן אכילת חמץ: חיפה ומישור החוף: 10:06, תל-אביב: 10:08, ירושלים: 10:06, באר שבע ודרום הארץ: 10:08. סוף זמן שריפת חמץ/ ביעור וביטול חמץ: חיפה ומישור החוף: 11:25, תל-אביב: 11:26, ירושלים: 11:24, באר שבע ודרום הארץ: 11:26. **שעה עשירית:** 15:52 סוף זמן אכילת אפיקומן: 12:44 (בלילה).

שבת חג הפסח

בהדלקת הנרות, בברכה אומרים: להדליק נר של שבת, יום טוב ושהחיינו. **תפילת ערבית:** של חג. לא אומרים "לכו נרננה". מתחילים מ"מזמור לדוד" ואומרים חלק מ"לכה דודי" (בדילוג, כמצוין במחזורים), מזמור שיר ליום השבת, מדלגים על "במה מדליקין או כגונא ומתחילים "ברכו" ותפילת ערבית של חג. לאחר תפילת העמידה אומרים הלל שלם. האשכנזים נהגו שלא לאמר ברכת "מעין שבע" מכיון שחכמים תיקנוה לשמירה וליל הסדר הוא ליל שימורים שלא צריכים בו שמירה.

קידוש: אומרים "שלוש עליכם" ו"אשת חיל" כבכל שבת. יותר מצוה שבעל הבית יקדש ויוציא את כל המסובין, צריכין להזהיר נשים הנוהגות לומר עם בעל הבית מילה במילה (בשקט) שלא תאמרנה עמו שהחיינו בקידוש שכבר ברכו בהדלקת הנרות. ראוי להדגיש כי גם אם בעל הבית מוציא ידי חובת קידוש מכל מקום יש חיוב לשתות מכוס היין כל אחד בעצמו מבחינת חיוב כוס ראשונה של ליל הסדר, וחיבים כולם בשתייתה!

את האפיקומן אוכלים קודם חצות הלילה בשעה 0:44 (12:44 בלילה). קריאת שמע על המיטה אומרים רק פרשה ראשונה ופרשת בידן אפקי, וברכת המפילה להראות שהוא ליל שימורים, והנוהגים לקרוא גם בקריאת שמע על המיטה ג' הפרשיות (שיטת ר"ת לאחר צאת הכוכבים) יקראו גם עתה ג' הפרשיות.

שחרית: יעלה ויבוא, הלל שלם.

שיר השירים: בקהילות אשכנז נהגו לקרוא שיר השירים בשבת (חול המועד) פסח. השנה לא נופל חול המועד בשבת, לכן הקריאה בשבת, בחג עצמו. המתפללים בנוסח אשכנז מהדרים, ע"פ הגר"א, לקרוא אותה במגילה כשרה כתובה על קלף ומברכים לפני הקריאה 'על מקרא מגילה' ו'שהחיינו'.

מן הטעמים לקריאת שיר השירים בפסח (ולכן נהגו גם לאמרה בליל פסח לאחר עריכת הסדר), שיש בה משום ספור יציאת מצרים. מגילה זו היא משל לענת דודים בין הקדוש ברוך הוא לכנסת ישראל, שכרת עמה ברית אירוסין ביציאת מצרים, בחג הפסח.

לקריאת התורה: מוציאין 2 ספרי תורה. בהוצאת הספרים אומרים י"ג מידות (יש הנוהגים שלא לומר י"ג מידות בשבת). בספר הראשון 5 קרואים בפרשת בא (שמות יב). בספר השני מפטיר בפרשת פנחס: "ובחדש הראשון".

ההפטרה: "בעת היא" (הושע ה, ב). אומרים "יקום פורקן" ולא אומרים "אב הרחמים".

ברכת הטל

מתפילת מוסף ביום ראשון של פסח מפסיקים להזכיר ולהתפלל על הגשמים, לפי שהגשמים בימות החמה סימן קללה הם לעולם. במקום 'משיב הרוח ומוריד הגשם' אומר 'מוריד הטל' (לפי מנהג ארץ ישראל).

בעדות המזרח ובנוסח אשכנז אומרים לפני תפילת מוסף 'תיקון הטל' או תפילת טל, ובתפילת מוסף אומרים 'מוריד הטל'. בנוסח ספרד משלבים תפילת טל בחזרת הש"ץ, אך לפני תפילת מוסף מכריזים 'מוריד הטל', כדי שהציבור יאמר 'מוריד הטל' גם בתפילת לחש; אם לא הכריזו לפני מוסף 'מוריד הטל', אומר הציבור בתפילת לחש 'משיב הרוח ומוריד הגשם' ורק במנחה מתחילים לומר 'מוריד הטל'.

במוציא שבת / החג: מפסיקים לבקש 'ותן טל ומטר לברכה'. מכאן ואילך אומרים האשכנזים 'ותן ברכה', ואילו הספרדים אומרים ברכת 'ברכנו'. חשוב לציין, כי בשמונה-עשרה במוציא החג הראשון יש לשים לב לארבעה שינויים והוספות: 'מוריד הטל', 'אתה חוננתנו', 'ותן ברכה' או 'ברכנו' ויעלה ויבוא'.

ספירת העומר: בבית הכנסת סופרים אחר קדיש תתקבל של תפילת ערבית בטרם אמירת "עלינו לשבח" (שולחן ערוך תפס, ט ובמשנה ברורה). יש סופרים לאחר עלינו. הגר"א במעשה רב ס"ט אומר: "כל הקהל יחד, והנוסח בעומר ואין אומרים שום פסוקים (פרט ליהי רצון)", וכן מנהג עדות רבות בירושלים. המנהג הנפוץ בזמננו לומר הברכה לפני עלינו וגם הפסוקים "לשם יחוד, לפני הברכה, ומבקשים על בנין בית המקדש, ובקשות נוספות אחרי הברכה (תוספות מגילה כ, ע"ב ד"ה "כל"). שער הציון תפס, טו).

לא אומרים "ויהי נעם... ואתה קדוש". אומרים "ותן לך" והבדלה. **חול המועד:** מתפללים תפילת חול. אין מניחים תפילין. האשכנזים לא אומרים 'מזמור לתודה' בפסוקי דזמרה. בתפילת העמידה, ערבית, שחרית ומנחה מוסיפים 'יעלה ויבוא'. (גם בברכת המזון). בחול המועד פסח קוראים את ההלל בדילוג (מדלגים על: 'לא לנו, ו'אהבתי'). (שולחן ערוך תצ, ובמשנה ברורה). בניגוד לחול המועד (סוכות) הטעם נובע מההלל שבשביעי של פסח. בשביעי של פסח אין גומרים את ההלל, כי ביום זה טבעו המצרים בים, והקב"ה אמר למלאכי השרת שביקשו לומר שירה: 'מעשה יי טובעים בים ואתם אומרים שירה? וכיון שאין גומרים את ההלל בשביעי של פסח, מדלגים בו גם בחול המועד, שלא יהא חשוב מיום טוב האחרון.

קריאה בתורה: אחרי ההלל מוציאים שני ספרי תורה באחד קוראים קריאת היום ובשני קוראים בקרבנות היום. (סדר הקריאה מפורט בשולחן ערוך תצ, ה ומשנה ברורה ח). אחרי הקריאה בספר השני אומרים חצי קדיש. טענו ואמרו חצי קדיש אחרי הקריאה בספר הראשון לשלשה קרואים, יאמרו חצי קדיש פעם נוספת אחרי הקריאה בספר השני (או אחרי העולה לרביעי אם קראו בספר אחד) (ש"ת אגרות משה, אורח חיים א, קא). מתפללים מוסף של חג ומזכירים קרבנות היום.

יום חמישי ערב שביעי של פסח יש להניח עירוב תבשילין: הרוצה להכין מיום טוב לשבת, חייב לערב בערב יום טוב עירוב תבשילין בפת ובתבשיל. בלעדי זאת אינו רשאי להכין מיום טוב לשבת. אם שכח להניח עירוב בעוד יום (חמישי) יכול להניח בספק חשיכה. בשעת הדחק יכול להניח עד לפני "ברכו" של ערבית.

שביעי של פסח

בקידוש בליל שביעי של פסח לא מברכים 'שהחיינו', שכן יום זה הוא המשך ימי הפסח ואינו חג בפני עצמו. אחרי סעודת הלילה נוהגים לערוך ברוב עם 'תיקון ליל שביעי של פסח' ולומר שירת הים בשירה ובזמרה. בישוים הסמוכים לים נוהגים לצאת ולומר שירת הים על שפת הים.

שחרית: בפסוקי דזמרה של תפילת שחרית נוהגים לומר את שירת הים פסוק פסוק בנעימה של השירה.

מוציאים 2 ספרי תורה, בראשון 5 קרואים בפרשת בשלח: "ויהי בשלח פרעה" (שמות יג, יז). בספר השני מפטיר בפרשת פנחס: "והקרבתם". ההפטרה: "וידבר דוד" (שמואל ב' כב, א). מוסף: לפני תפילת מוסף נוהגים האשכנזים להזכיר נשמות ואחריו אומרים 'אב הרחמים'.

שנת תשע"ה שנת שמיטה

הרב משה ביגל
רבה של מיתר

ביעור מעשרות

ביעור מעשרות בזמן שבת המקדש היה קיים

בשנת שמיטה, אנו מחויבים במצוות ביעור המעשרות. אסור להשאיר בבית את התרומות והמעשרות. פעמיים בשבע שנים, בשנה הרביעית, ובשנת השמיטה, וצריך למסור אותם לבעליהם: לכהן, ללוי ולעני. זמן הביעור הוא בערב פסח, ולא יאוחר מערב שביעי של פסח.

בזמן שבת המקדש היה קיים והתרומות והמעשרות נתנו לכהנים והלויים מי שהיו לו פירות וירקות, מגידולי ארץ-ישראל, מהשנים הקודמות הייתה עליו חובה לבצע את הנתינה לבעליהם.

מצווה מן המובחר לתת את כל המתנות לבעליהם מיד אחרי המפרשה. אם השהה את המתנות אצלו, כאשר הגיע זמן הביעור חייב לבערם מן הבית ולעשות להם כדן תורה: לתת את מה שחייב לתת, ולפדות או לאכול את מה שחייב לפדות ולאכול. מה שלא יספיק לפדות ולאכול – חייב לשרוף. זמן הביעור הוא פסח של שנה רביעית לשמיטה (למעשרות של השנים: א, ב, ג), ובפסח של שנה שביעית (למעשרות השנים: ד, ה, ו).

ביעור מעשרות בזמן הזה

בזמן הזה, שהפירות טמאים, הפרשת תרומות ומעשרות ע"י החקלאים ניתנת לבהמה של כהן וללויים. חובה זו מתבצעת ע"י החקלאים, באמצעות הרבניות המקומיות. והצרכן הישראלי הקונה פירות וירקות במקומות שמפוקחים ע"י הרבנות (כך צריך לעשות לתחילה גם בגלל בעיות של ערלה) לא נתקלים במצוות אלו בכלל. רק אנשים שיש להם עצי פרי בגינתם, או שקונים פירות וירקות במקומות שאינם מפוקחים צריכים להפריש תרו"מ. את התרו"מ מפרישים לפני שאוכלים את הפרי ודרך כלל נותנים לבהמת כהן או ללוי ולעני את ההפרשות, מיד. כאשר מדובר בכמויות קטנות (אצל הצרכן הפרטי בבית) עוטפים את התרומות בשקית אטומה וזורקים לאשפה. את המעשר השני (בשנים א, ב, ד, ה, לשמיטה) מחללים על מטבע אותה ניתן לשמור עד זמן ביעור המעשרות. כשמגיע זמן הביעור אם לא נתנו את התרו"מ צריכים לתת אותם לבהמת כהן וללוי, מחללים את המטבע הקדוש בקדושת מעשר שני בפרוטה ומשמידים את הפרוטה, נותנים את סכום המעשר עני (מהשנים ג, ו לשמיטה) לעני, כדי שלא להשהות בבית את המעשרות. אם לא ביער בזמנו, חייב לבער אחר כך, ועובר עליו כל יום שאינו מבערו.

וידוי מעשרות

בזמן בית המקדש, הייתה גם מצוות וידוי המעשרות, ביום טוב אחרון של פסח. לדעת רוב הפוסקים אין חובת וידוי המעשרות נוהגת אלא בזמן שבת המקדש קיים. יש נוהגים לומר הוידוי, זכר למצוות הוידוי שהייתה קיימת בזמן בית המקדש, בתפילת מנחה של שביעי של פסח, מתוך ספר דברים פרק כו פסוקים יג – טו. בזכות המצוות שאנו מקיימים זכר למקדש, נזכר לסיים תהליך הגאולה ולבניין המקדש, במהרה בימינו.

מקום בפרשה יחושע לביא – מורה דרך

נקרת הצור

"**וכלי חרש אשר תבשל בו ישר**". חז"ל כבר עמדו על כך שטבעו של כלי חרס שונה מטבעם של שאר סוגי הכלים, בכך שהוא בולע טעם מהמאכל המתבשל בו, אך אינו פולט אותו. ההשלכה ההלכתית היא לענין דינו של כלי חרס שבלע מאכל מסוג מסויים למשל חמץ או קודש, במקרה הראשון אי אפשר להכשירו לשימוש בפסח – לא בהגעלה שתכליתה פליטת הטעם הבלוע, ואף לא בליבון ששורף אותו. במקרה הראשון הוא יכלל בין כלי החמץ ולא ניתן יהיה להכשירו לפסח, במקרה השני נגזר דינו של הכלי להיות כקרבן לענין 'נותר', משמע שעם עבור הזמן שבו מותר לאכול את הקרבן עבר גם זמנו של הכלי ואין לו תקנה אלא שבירה.

כיום אנו מבשלים בעיקר בכלי מתכת שניתנים להכשרה, ומשך השימוש בהם ארוך. בעבר (גם אחרי המצאת הברזל) היה עיקר השימוש בכלים מחרס, כלים שיוצרו מחומר (לא חימר=אספלט, אלא חומר!) מקומי, התקשו באמצעות שריפה באש ונשברו לאחר זמן קצר. אפשר לומר שעיקר הממצאים העולים בידי הארכאולוג החופר באתרים מתקופות קדומות הם כלי חרס מסוגים שונים, בעיקר סירי בישול.

ההדיוט רואה את כל החרסים הפזורים באתר מסויים כסוג אחד – חרס. המקצוען מוצא בהם עולם ומלואו, עד כדי שיש המגדירים את הארכאולוג "הולך בתל ומעלה חרס בידו".

קנקנים במוזיאון קרית ארבע

מה אפשר ללמוד מחתיכת חרס? המון. החל מהמקום בו הוא נמצא, אביא דוגמה. ההלכה קובעת שמקום אכילת קדשים קלים בירושלים, הוא בכל העיר, אבל בהיות המשכן בשילה, נאכלו הקדשים בכל השטח שצופה אל מקום המשכן. הנסיון לאתר את מקום המשכן, עשוי להסתייע ע"י ספירת כמות החרסים (שהיא פועל יוצא של שימוש ושבירה) שנמצאו בתא השטח שנשקף אל פני תל שילה, והשוואתו לתא שטח שאינו נשקף ממנו. הדבר השני הוא החומר ממנו עשוי הכלי. לא הרי חרס שנעשה מחומר שנמצא במקום זה לחרס שחומר הגלם שלו נלקח ממקום אחר. כך למשל המצאות כלי חרס באשדוד הפלשתית שעשוי מחומר שמוצאו במדינת הים האגאי, מצביע בפנינו על קשר אפשרי בין האתרים, אם דרך הגירת האוכלוסייה משם הנה ובידה כלים, אם דרך יבוא כלים מארץ המוצא. התובנה השלישית דורשת עין מקצועית, החומר עצמו על כל תכונותיו: עובי, חוזק, איכות שריפה וכד'. וצורתו. היה זה האגיפטולוג פלינדרס פיטרי שבשלהי המאה ה-19 ניסח את עקרונ הטיפולוגיה הקרמית, לפיה צורת הכלים מעידה על זמנם, שכן האופנות מתחלפות.

ע"פ עקרון זה (לצד עקרונות נוספים) נהוג לשייך אתרים בהם נמצא קנקן מטיפוס 'שפת צווארון' לשבטי ישראל בתקופת ההתנחלות. מדוע נהגו הישראלים להשתמש בקנקן מסוג זה ומדוע לא באחרים? לא נדע. אך הקישור בין דגם זה לאוכלוסייה זו, מתאמת ע"י נתונים נוספים, כמו בתים מדגם ארבעת מרחבים והעדר עצמות בעלי חיים שאינם כשרים לאכילה. עם התקדמות הטכנולוגיה, ניתן לביצע בדיקות מעבדתיות של החומר הבלוע בכלי החרס מלפני שנים, ולהבין מה היה התפריט ממנו ניזונו האנשים שהשתמשו בהם. האם אכלו ע"כ כשרים או לא. הוא אשר אמרנו "כלי חרס בולע ואינו פולט".